

Tadeusz Aleksander

DOI:10.34866/82cf-v489

ORCID: 0000-0001-7808-7554

Recenzja monografii *Edukacja dorosłych. Współczesne strategie i praktyki w Ukrainie i za granicą*

Review of the monograph *Adult Education. Contemporary Strategies and Practices in Ukraine and Abroad*

Key words: adult education, andragogy, lifelong learning, educators' competencies, educational policy in Ukraine.

Abstract: The reviewed publication by Professor Larysa Lukianova, *Adult Education. Contemporary Strategies and Practices in Ukraine and Abroad*, is a monumental scientific work that systematically presents and deeply analyzes the theory and practice of adult education in both national and international contexts.

The author, a distinguished scholar of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, based her study on an exceptionally broad research base of 763 sources, including 544 in foreign languages. The six-chapter book discusses lifelong learning, the concept of andragogy, psychological and organizational aspects of adult learning, the role of educators, and models for preparing teaching staff in adult education.

The book should be considered a modern European textbook of andragogy, which significantly enriches the achievements of adult education sciences. Therefore, it is recommended to translate it into other languages due to its international cognitive value.

Słowa kluczowe: edukacja dorosłych, andragogika, uczenie się przez całe życie, kompetencje edukatorów, polityka edukacyjna Ukrainy.

Streszczenie: Recenzowana publikacja profesor Larysy Lukianovej *Edukacja dorosłych. Współczesne strategie i praktyki w Ukrainie i za granicą* stanowi monumentalne opracowanie naukowe, prezentujące w sposób systematyczny i pogłębiony współczesne teorie oraz praktyki edukacji dorosłych w wymiarze krajowym i międzynarodowym.

Autorka, wybitna badaczka z Narodowej Akademii Nauk Pedagogicznych Ukrainy, oparła swoje dzieło na niezwykle szerokiej bazie źródłowej obejmującej 763 publikacje, w tym 544 w językach obcych. Książka, licząca sześć rozdziałów, ukazuje rozwój idei uczenia się przez całe życie, analizuje pojęcie andragogiki, proces kształcenia dorosłych, rolę edukatorów oraz modele przygotowania kadr dla edukacji dorosłych.

W recenzji podkreślono klarowną strukturę pracy, jej wysoki poziom merytoryczny i metodologiczny, bogactwo odniesień do literatury światowej oraz trafność wniosków dotyczących

potrzeb rozwoju ponadnarodowego systemu edukacji dorosłych. Książkę należy uznać za nowoczesny europejski podręcznik andragogiki, który w znaczący sposób wzbogaca dorobek nauk o edukacji dorosłych. Dlatego rekomendowana jest potrzeba jej tłumaczenia na inne języki z uwagi na jej międzynarodową wartość poznawczą.

Kontekst historyczno-społeczny publikacji

Uzyskanie niepodległości przez Ukrainę (z dniem 24 sierpnia 1991 r.) zapoczątkowało w niej kolejny głęboki zwrot kulturowy. Wyrażał się on w odejściu tego kraju od dominacji kultury radzieckiej o treściach rosyjskich (i rusyfikujących) i wyraźniejsze skupienie życia umysłowego jej obywateli na treściach rodzimych – ukraińskich. Tak rozpoczął się proces stale pogłębianej ukrajinizacji poszczególnych obszarów: politycznego, społecznego, kulturalnego i naukowego tego kraju. Jednym z tych obszarów była oświata szkolna i ukraińska myśl pedagogiczna. Wyrazem tworzenia nowej i niezależnej od treści innych, często obcych ukraińskiej myśli pedagogicznej, stały się książki głównych przedstawicieli rodzimej teorii pedagogicznej. Wcześniejsza bowiem teoria pedagogiczna tworzona przez myślicieli i praktyków ukraińskich „wtopiona” była w naukę rosyjską. Przykładem działalności eksperymentalna Wasyla Suchomlińskiego (1918–1970) w szkole w Pawłyszach oraz niektóre jego głęboko humanistyczne publikacje znane nie tylko w całym ZSRR. Taką była jego książka *Oddaję serce dzieciom*, wydana w 30 językach. Miała ona w sumie 54 wydania¹.

Tworzenie nowej i niezależnej myśli pedagogicznej po odzyskaniu przez Ukrainę niepodległości rozpoczął Profesor Iwan Andrejewicz Zjazun (1938–2014) – początkowo rektor Połtawskiego Państwowego Instytutu Pedagogicznego, następnie pierwszy minister oświaty (1990–1992) niepodległej Ukrainy i akademik, wybitny teoretyk (kilka prac, w tym *Podstawy mistrzostwa pedagogicznego* – red. 1989) mistrzostwa w pracy pedagogicznej osiąganego przez nauczycieli².

Współpracownikiem i kontynuatorem działań I.A. Zjazuna na polu organizacji ukraińskiej oświaty była Profesor Nella Grigoriwna Nyczkało, absolwentka studiów pedagogicznych na Uniwersytecie Lwowskim im. Iwana Franki. Początkowo pracowała jako współautorka rządowych dokumentów i programów dotyczących kształcenia zawodowego w szkole. Następnie, po uzyskaniu stosownych stopni naukowych i tytułu naukowego profesora, przeszła do pracy w Narodowej Akademii Nauk Pedagogicznych Ukrainy. W jej dorobku naukowym jest kilka książek (m.in. *Kształcenie zawodowe w Polsce i Ukrainie* – 2008 r.), także zbiorowych³ oraz koło 650

¹ M. Bybluk (2007). *Suchomliński Wasyl. Encyklopedia pedagogiczna XXI wieku*. Warszawa: Wydawnictwo Akademickie, Warszawa: „Żak”, tom VI, s. 15–17.

² I.A. Zjazun (red.). (2005). *Mistrzostwo pedagogiczne*. Warszawa – Radom: Instytut Technologii Eksploatacji.

³ N.G. Nyczkało (red.) (2009). *Filozofia mistrzostwa pedagogicznego*. Radom: Wydawnictwo Naukowe Instytutu Technologii Eksploatacji.

artykułów, raportów z badań kształcenia zawodowego i zawodowej edukacji dorosłych w Ukrainie i za granicą. Profesor Nella G. Nyczkało współpracuje w tym obszarze badań z czołowymi reprezentantami nauk pedagogicznych w Polsce. Jest inicjatorem i stałym organizatorem Form Naukowe Polska–Ukraina i Ukraina–Polska.

Trzecim znanym teoretykiem oświaty i wychowania, a konkretnie ich wybitnym filozofem we współczesnej Ukrainie jest Profesor Wasyl Gregorowicz Kremień. Były minister oświaty i nauki, obecnie – prezydent Narodowej Akademii Nauk Pedagogicznych Ukrainy. Ten znany polityk i organizator edukacji jest także wybitnym filozofem oświaty, autorem znanych i uznanych publikacji. Przykładem – wydane także w języku polskim – *Filozofia edukacji* (2008)⁴ oraz *Filozofia antropocentryzmu w edukacyjnej przestrzeni* (2011)⁵ i in.

Do wymienionego grona wybitnych przedstawicieli nauk humanistycznych Ukrainy, odnowicieli ukraińskiej myśli pedagogicznej i filozofii edukacji należy Larysa Lukianova. Uczona, również zasłużony członek Narodowej Akademii Nauk Pedagogicznych Ukrainy z tytułem profesora, jest zasłużona na polu rozwoju nauki i techniki Ukrainy. Aktualnie jest dyrektorem Instytutu Edukacji i Kształcenia Dorosłych im. Iwana A. Zjazuna Narodowej Akademii Pedagogicznych Nauk Ukrainy. Przedmiotem zainteresowań poznawczych i pracy badawczej oraz publikacji są rozległe zagadnienia: andragogiki, pedagogiki porównawczej, pedagogiki społecznej i edukacji pedagogicznej nauczycieli. W szczególności profesor Larysa Lukianova organizuje i realizuje w tych obszarach fundamentalne badania teoretyczno-metodologiczne i metodyczne. Zajmuje się także organizacją systemów edukacji dorosłych w innych krajach. Z wymienionych obszarów napisała (autorstwo i współautorstwo) ponad 460 prac naukowych i metodycznych. Są wśród nich: podręczniki, monografie, artykuły i komunikaty z badań, poradniki metodyczne oraz in. Wymieniona jest też redaktorem kilku zbiorowych prac naukowych oraz wchodzi w skład zespołów redakcyjnych poczytnych czasopism naukowych ukraińskich i zagranicznych, w tym także polskich (np. Rada Programowa „Edukacji Ustawicznej Dorosłych”). Profesor Larysa Lukianova jest także założycielką i przewodniczącą Ukraińskiego Towarzystwa Edukacji Dorosłych, założycielem i przewodniczącym naukowej szkoły o nazwie Problemy Teorii i Metodyki Zawodowej Edukacji Dorosłych, przygotowania i rozwoju zawodowego, a także komparatystyki. Nie można też nie wspomnieć o współpracy profesor ze szkołami wyższymi w Polsce (zajęcia dydaktyczne), uczestnictwie w wielu konferencjach naukowych w naszym kraju, a także uczestnictwie w spotkaniach polskich i ukraińskich pedagogów o nazwie Forum Naukowe Polska–Ukraina i Ukraina–Polska.

⁴ W.G. Kremień (2008). *Filozofia edukacji*. Radom: Instytut Technologii Eksploatacji.

⁵ W.G. Kremień (2011). *Filozofia antropocentryzmu w edukacyjnej przestrzeni*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Instytutu Technologii Eksploatacji.

Analiza treści i główne problemy podjęte w monografii

Najnowszym dziełem naukowym Profesor Larysy Lukianovej jest monumentalna publikacja pt. *Edukacja dorosłych. Współczesne strategie i praktyki w Ukrainie i za granicą*⁶. Podstawa źródłowa tego dzieła jest rozległa. Autorka przygotowując ją w pierwszym rzędzie odwołała się do wyników własnych badań i doświadczeń wyniesionych z własnej praktyki kształcenia dorosłych, zwłaszcza zawodowego. Następnie szczegółowo przeanalizowała współczesne dokumenty urzędowe traktujące o rozwoju i sytuacji oraz warunkach rozwoju oświaty dorosłych zarówno w Ukrainie, jak i instytucjach międzynarodowych. Wśród tych ostatnich znalazły się m.in. dokumenty (plany rozwoju, zalecenia i instrukcje dotyczące praktyki edukacyjnej, sprawozdania z działalności, materiały statystyczne itp.) Komisji Europejskiej, UNESCO, OECD i in. Wreszcie, niemal z benedyktyńską starannością, przeanalizowała ukraińskie publikacje z obszaru teorii i praktyki kształcenia ludzi dorosłych oraz liczne publikacje zagraniczne: europejskie i amerykańskie, w tym np. „szkółkową” książkę Malcolma S. Knowlesa (oraz dwu jego współpracowników: E.F. Holtona III i R.A. Swansona) pt. *Edukacja dorosłych* uchodzącego za ojca andragogiki w Stanach Zjednoczonych. Przygotowując dzieło Autorka w sumie przeanalizowała zawartość 763 publikacji – o czym wspomina na s. 14 – w tym 544 w językach zagranicznych. O rozległości i rozmachu tego wysiłku informuje bibliografia (47 stron) załączona do pracy. To imponujące przedsięwzięcie nie pozostało bez pozytywnego wpływu na wysoką jakość omawianego dzieła.

Omawiana publikacja ma zwartą i jasną (klarowną) strukturę logiczną. Jej treść podzielona została na dwie części, zbliżone wielkością do siebie. W części pierwszej (trzy rozdziały) Profesor Larysa Lukianova zobrazowała teoretyczne i metodologiczne zmagania wielu teoretyków w ustaleniu istoty i warunków rozwoju edukacji dorosłych. Część drugą (również trzy rozdziały) poświęciła opisowi zmagania uczo-nych z wielu krajów w definiowaniu pojęcia „andragogika” oraz psychologicznej i organizacyjnej charakterystyce procesu kształcenia dorosłych (łącznie z charakterystyką rozległej wiedzy o edukatorach ludzi dorosłych).

W rozdziale pierwszym omawianego dzieła Autorka ukazała genezę i rozwój idei edukacji trwającej przez całe życie, ujmując ją jako sprawdzoną strategię indywidualnego oraz zbiorowego doskonalenia poszczególnych osób i ludzkości. Przypomniała odwieczny spór (m.in. różnice poglądów na to zjawisko W. Jamesa i E. Thorndike oraz zwolenników ich stanowisk) o możliwości uczenia się człowieka dorosłego. Sięgając do danych statystycznych Komisji Europejskiej i stosownych raportów UNESCO, ukazała ilościowe wskaźniki uczących się dorosłych w wielu krajach świata oraz liczne uwarunkowania tego zjawiska. Zasygnalizowała też potrzebę wiarygodnych i dokładnych badań naukowych procesu kształcenia dorosłych i jego licznych uwarunkowań.

⁶ L. Lukianova (2025). *Oświata dorosłych. Súčasnii strategii i praktyki w Ukrainie i za granicą*. Kiew: Talkom, s. 592.

Rozdział drugi rozprawy zawiera holistyczną charakterystykę edukacji dorosłych jako konstrukcji obejmującej różne „szczegółowe” działania edukacyjne. Opowiadając się za klasyczną trójkomponentową (formalna, nieformalna i nieoficjalna) koncepcją edukacji dorosłych scharakteryzowała cywilizacyjne stymulatory jej rozwoju. Na tym tle Autorka zobrazowała światowe tendencje rozwoju systemu oświaty, jego instytucjonalizację oraz główne modele walidacji kształcenia formowane we współczesnym świecie. Na tle takiej charakterystyki Autorka ukazała strukturę nowoczesnego ukraińskiego systemu edukacji dorosłych oraz zasygnalizowała transformację, jaka się w niej dokonała w ostatnich latach pod wpływem tendencji globalnych. Omówiła też starania o wsparcie legislacyjne edukacji dorosłych na Ukrainie.

Trzeci rozdział omawianej publikacji Profesor Larysi Lukianovej, ostatni w części pierwszej, poświęcony został edukacji dorosłych za granicą (Ukrainy). Ukazana ona została w trzech wymiarach. Pierwszy to charakterystyka systemów tej edukacji w krajach o długich tradycjach zorganizowanego kształcenia dorosłych (Wielka Brytania, Grecja, USA, Skandynawia, Polska, Kanada i in.). Zdaniem Autorki innowacyjne idee z omówionych systemów zagranicznych kształcenia dorosłych można z powodzeniem wdrożyć w systemie edukacji dorosłych współczesnej Ukrainy. Drugi wymiar opisu zagranicznej edukacji dorosłych to charakterystyka regulacji prawnej tej edukacji w wybranych krajach europejskich, USA i Kanadzie. Ta regulacja to – zdaniem uczonej – wkład władz poszczególnych państw i wielu instytucji (przedsiębiorstw gospodarczych, samorządu, stowarzyszeń społecznych i in.) w rozwój i stymulowanie edukacji dorosłych. Ramy prawne edukacji dorosłych są w wielu krajach – zdaniem Autorki – mocno rozbudowane. Można je podzielić na dwie grupy aktów prawnych 1) ogólne – dotyczące interpretacji edukacji dorosłych jako całości i 2) szczegółowe – określające formy i proces praktyki edukacyjnej z dorosłymi. Końcowa część rozdziału trzeciego omawianej książki to (wymiar trzeci) szczegółowa analiza zagranicznych systemów kształcenia i doskonalenia kadr (edukatorów) edukacji dorosłych. Proces ten w każdym kraju przebiega odmiennie i dla niego specyficznie, co nie oznacza, że nie można się w nim doszukać trendów wspólnych.

Rozdział czwarty dzieła Profesor Larysi Lukianovej ukazuje rezultaty jej komparatystycznej analizy andragogiki jako nauki o procesie nauczania i uczenia się ludzi dorosłych. Na jego początku autorka ukazuje (różne) rozumienie pojęcia „andragogika” w ujęciu wielu europejskich (np. J. Rosenstock, F. Pegler) i amerykańskich (E. Lindemann, M. Knowles) teoretyków edukacji dorosłych. Sygnalizuje, że Amerykanie przejęli wiele od Europejczyków, ale i prace amerykańskich myślicieli, teoretyków edukacji dorosłych, wywarły wpływ na rozwój wiedzy andragogicznej w krajach europejskich. Treść tego rozdziału jednoznacznie dowodzi, że do tej pory nie ma wśród teoretyków jednolitego stanowiska odnośnie do miejsca i roli andragogiki w systemie nauk o edukacji i wychowaniu. W kilku krajach zaprzecza się uniezależnieniu się andragogiki jako nauki od ogólnej refleksji na temat edukacji i wychowania. W innych uznaje się ją za „dojrzałą” naukę autonomiczną.

na o wyraźnie określonym przedmiocie badań, jakim jest ludzkie, wielopostaciowe uczenie się w okresie dorosłości. Autorka rozprawy w szczególności odnosi się akceptująco do andragogicznej teorii uczenia się ludzi dorosłych opracowanej przez M. Knowlesa. Jest to bowiem jej zdaniem najbardziej „dojrzała” interpretacja tego procesu. Wskazuje na trzy komponenty opracowanego przez niego andragogicznego modelu procesu uczenia i nauczania dorosłych. Są to: 1) cele i zadania, 2) cechy (indywidualne, przedmiotowe i sytuacyjne), 3) zasady (ogólne – dydaktyczne, i szczegółowe – andragogiczne) nauczania i uczenia się dorosłych.

Rozdział piąty omawianego dzieła zawiera psychologiczną charakterystykę ludzi dorosłych oraz andragogiczny opis procesu kształcenia dorosłych. Rozpoczyna go omówienie tworzonych przez różnych psychologów (Ericsson, Harighurst i in.) teorii rozwoju psychicznego człowieka dorosłego. Po tym Autorka przypomina dwie grupy – wspomnianych już – opinii na temat możliwości kształcenia dorosłych; negatywną W. Jamesa i W. Lovella ograniczającą możliwości uczenia się do 21 lat życia i optymistyczną A. Hubermana, E. Thorndike i in. rozciągającą te możliwości na całe długie ludzkie życie. Kolejna część omawianego rozdziału charakteryzuje rolę motywacji w uczeniu się dorosłych i możliwość (kilka modeli) wpływu organizatorów edukacji na tę motywację. Motywacja zależy bowiem od wielu czynników tworzących środowisko uczącego się dorosłego, a czynniki te i tworzone przez nie warunki uczenia się ulegają u ludzi dorosłych częstym zmianom. Nieco dalej w rozdziale tym Autorka szczegółowo analizuje ważną teorię uczenia się przez doświadczenie D. A. Kolba. Charakteryzuje cykl tego uczenia się oraz dostosowane do niego style i metody zdobywania wiedzy oraz umiejętności. Uzasadnia także, że wyodrębnione style uczenia się to rodzaje złożonych strategii z pogranicza psychologii, nauk przyrodniczych oraz pedagogiki. Style te określone zostały w rozprawie jako: adaptacyjny, dywergencyjny, asymilacyjny i konwergencyjny, a każdy z nich realizowany jest odpowiednimi, nieco innymi, metodami nauczania i uczenia się. Niejako dodatkowo Autorka omawia w rozdziale główne założenia modeli organizacyjnych (w tym model „Six Stages of Learning” i model „Five Levels of Learning”) tego uczenia się.

Rozdział szósty w rozprawie, ostatni w książce, poświęcony został nauczycielom (edukatorom) dorosłych. Autorka przypominała w nim różne ich klasyfikację, sporządzane przez rozmaitych autorów, wymagane kompetencje kluczowe osób tę profesję reprezentujących (merytoryczne, projektowo – techniczną, organizacyjno – diagnostyczną oraz andragogiczne) jako niezbędny warunek efektywnego pełnienia funkcji nauczycielskich w kształceniu dorosłych. Mówiąc nieco inaczej: Autorka wykazała, że edukatorzy dorosłych muszą dzisiaj posiadać (jest to model ich kompetencji) trzy warstwy kompetencji; warstwa działań (13 obszarów działalności), warstwa kontekstu i warstwa kompetencji (12 kompetencji). Po ukazaniu wymagań kwalifikacyjnych stawianych współczesnym edukatorom ludzi dorosłych Autorka zaprezentowała, na przyszłość, dwa modele kształcenia kadr dla systemu edukacji dorosłych. Pierwszy to model akademicki z dominacją w programie teo-

retycznych podstaw edukacji dorosłych. Drugi to model praktyczno-kontekstowy polegający na połączeniu edukacji teoretycznej z dobrą praktyką przy wyraźnej przewadze treści praktycznych. Lektura tego ważnego rozdziału nasuwa wniosek o konieczności opracowania efektywnego ponadnarodowego systemu przygotowywania i doskonalenia kadr edukacji dorosłych.

Rekomendacje i perspektywy upowszechnienia publikacji

Tak skonstruowana rozprawa robi wrażenie traktatu, który w sposób klarowny ukazuje całokształt zagadnień (problemów) współczesnej teorii i praktyki kształcenia dorosłych w skali nie tyle ukraińskiej, co europejskiej, a nawet globalnej (światowej). Jest ona kolejnym okazałym dokumentem dowodzącym wysokiego poziomu teorii i praktyki kształcenia dorosłych (czyli andragogiki) w Ukrainie. Wcześniejszym potwierdzeniem tego poziomu jest poczytny encyklopedyczny słownik oświaty dorosłych przygotowany przez ponad 170 autorów pod redakcją B.F. Kremienia i O.B. Kowbasjuka⁷. Przygotowanie omówionej tutaj książki dowodzi ogromnej pracowitości oraz rozległej i głębokiej erudycji Profesor Larysy Lukianovej. Erudycji nie tylko w dziedzinie teorii i praktyki kształcenia i wychowania ludzi dorosłych, ale szeroko pojętych nauk humanistycznych.

Sygnalizowane zalety merytoryczne, metodologiczne i pragmatyczne omówionego dzieła Profesor Larysy Lukianovej jednoznacznie wskazują na konieczność przełożenia go na języki obce, w trosce o to, by jego treść udostępnić teoretykom i praktykom kształcenia dorosłych innych krajów.

prof. zw. dr hab. Tadeusz Aleksander

⁷ B. Kremień, B. Kowbasjuk (red.). (2014). *Oświta dorosłych. Encyklopedyczny słownik*. Kijów: „Osnowa”.

Krzysztof Franciszek Symela

<https://orcid.org/0000-0001-9586-6349>

DOI:10.34866/qg75-9883

Recenzja publikacji *Portret nauczycieli zawodu* (edycja 2024)

Review of the publication *Portrait of Vocational Teachers* (2024 edition)

Key words: vocational education teachers, vocational training system, teacher professional development, generational gap in education, labour market and education.

Abstract: The report *Portrait of Vocational Teachers* (2024 edition), prepared by the Educational Research Institute (IBE), is the most comprehensive study to date on the situation of vocational education teachers in Poland. It is based on data from the Educational Information System (SIO), the School and Educational Institution Register (RSPO), the Central Statistical Office (GUS), and qualitative research. The authors present demographic and professional characteristics of vocational teachers, along with detailed profiles for 238 occupations.

Findings reveal serious staffing challenges: the average age of vocational teachers exceeds 48 years, and only 18% are in their first five years of teaching. Many vocational fields lack postgraduate or qualification programmes that would allow specialists to acquire pedagogical credentials. The report also highlights the low social prestige of vocational education, outdated training infrastructure, and excessive administrative burden on teachers.

The review emphasizes the report's high methodological quality and practical value. It provides a strong analytical and data-driven foundation for educational policy and workforce planning. Key recommendations include:

- developing a national system for teacher training and professional development,
- supporting young teachers through mentoring and flexible employment schemes,
- strengthening cooperation between schools and employers,
- improving the social image and status of vocational teachers,
- establishing a regular monitoring system for the vocational teaching workforce.

Overall, the report represents a significant step toward modernizing and professionalizing vocational education in Poland, and toward building a sustainable system that supports the development and recognition of vocational teachers.

Słowa kluczowe: nauczyciele kształcenia zawodowego, szkolnictwo branżowe, doskonalenie zawodowe nauczycieli, luka pokoleniowa w edukacji, rynek pracy i edukacja.

Streszczenie: Publikacja *Portret nauczycieli zawodu* (edycja 2024) opracowana przez Instytut Badań Edukacyjnych stanowi najbardziej kompleksową analizę środowiska nauczycieli kształcenia zawodowego w Polsce. Raport opiera się na danych z Systemu Informacji Oświatowej, Rejestru Szkół i Placówek Oświatowych, GUS oraz badaniach jakościowych. Autorzy przedstawiają charakterystykę demograficzną, zawodową i edukacyjną tej grupy, a także szczegółowe profile nauczycieli dla 238 zawodów.

Wyniki wskazują na poważne wyzwania kadrowe: średni wiek nauczyciela zawodu przekracza 48 lat, a udział młodych nauczycieli (ze stażem poniżej 5 lat) wynosi zaledwie 18%. W wielu branżach brakuje studiów podyplomowych i kursów kwalifikacyjnych umożliwiających uzyskanie uprawnień pedagogicznych, co ogranicza dopływ nowych kadr. Zidentyfikowano również problem niskiego prestiżu społecznego szkolnictwa branżowego, przestarzałej infrastruktury dydaktycznej i nadmiernej biurokracji.

Recenzja podkreśla wysoki poziom merytoryczny i użyteczność praktyczną raportu. Dokument łączy walory naukowe z aplikacyjnymi i może stanowić podstawę do reform systemowych. Wśród kluczowych rekomendacji wskazano:

- rozwój krajowego systemu kształcenia i doskonalenia nauczycieli zawodu,
- wsparcie młodych kadr poprzez mentoring i elastyczne formy zatrudnienia,
- wzmocnienie współpracy szkół z pracodawcami,
- działania na rzecz podniesienia prestiżu zawodu nauczyciela,
- wprowadzenie cyklicznego monitoringu kadry kształcenia zawodowego.

Publikacja stanowi ważny krok w kierunku modernizacji i profesjonalizacji edukacji zawodowej w Polsce oraz budowania nowoczesnego systemu wspierania nauczycieli zawodu.

Charakterystyka opracowania

Publikacja *Portret nauczycieli zawodu (edycja 2024)*, Instytut Badań Edukacyjnych – Państwowy Instytut Badawczy, Warszawa 2025, jest pracą zbiorą autorstwa zespołu: dr B. Iwańczak, dr M. Koss-Goryszewska, M. Ostaszewski, M. Rostworowski, A. Stanaszek. Stanowi kompleksową diagnozę środowiska nauczycieli kształcenia zawodowego w Polsce.

Publikacja jest jednym z najważniejszych opracowań diagnostycznych dotyczących stanu kształcenia zawodowego w Polsce w ostatnich latach. Jej celem jest kompleksowe przedstawienie profilu zawodowego, demograficznego i edukacyjnego nauczycieli kształcenia zawodowego oraz identyfikacja trendów i wyzwań, które kształtują tę grupę zawodową w dynamicznie zmieniających się warunkach gospodarczych i społecznych. Raport stanowi również próbę odpowiedzi na pytanie, w jakim stopniu obecny system szkolnictwa branżowego jest przygotowany na przyszłe potrzeby rynku pracy i transformację technologiczną.

Opracowanie stanowi na dzień dzisiejszy najpełniejszą w Polsce diagnozę środowiska nauczycieli kształcenia zawodowego, przygotowaną na podstawie danych

z SIO, RSPO, GUS i badań jakościowych. Raport prezentuje zarówno analizę ogólną, jak i profile dla 238 zawodów, integrując dane demograficzne, strukturalne i rynkowe. Wysoka jakość analizy i czytelna struktura czynią z niego narzędzie o znaczeniu strategicznym dla polityki edukacyjnej i rynku pracy. Autorzy przedstawiają zarówno analizę ogólną, jak i szczegółowe portrety nauczycieli w poszczególnych zawodach, co nadaje raportowi dużą wartość poznawczą i praktyczną.

Atutem publikacji jest powiązanie warstwy analitycznej z interaktywną bazą danych online (<https://nauczyciele.ibe.edu.pl>), co pozwala użytkownikom na dynamiczne eksplorowanie informacji i wykorzystanie ich w planowaniu kadrowym, badaniach lub ewaluacji systemu kształcenia zawodowego.

Najważniejsze ustalenia raportu

Analiza zawarta w publikacji *Portret nauczycieli zawodu (edycja 2024)* pozwala na sformułowanie szeregu kluczowych wniosków dotyczących stanu i struktury kadry nauczycieli kształcenia zawodowego w Polsce. Dane ilościowe i jakościowe zaprezentowane przez autorów ukazują zarówno mocne strony systemu, takie jak stabilność zatrudnienia i wysoki poziom kwalifikacji nauczycieli, jak i poważne wyzwania związane z jego przyszłością – w szczególności starzenie się kadry, niedobory nauczycieli w wybranych zawodach technicznych oraz ograniczony dopływ nowych specjalistów do zawodu.

Wnioski te mają istotne znaczenie nie tylko dla środowiska oświatowego, ale także dla decydentów odpowiedzialnych za kształtowanie polityki edukacyjnej, planowanie sieci szkół oraz prognozowanie potrzeb rynku pracy.

Z warstwy poznawczej raportu dowiadujemy się m.in. że:

- Średni wiek nauczycieli zawodu w 2024 r. wyniósł ok. 48–49 lat; w połowie poświatów zatrudnieni są nauczyciele powyżej 70 roku życia. Oznacza to poważne ryzyko luki pokoleniowej.
- Występuje niski poziom rotacji – aż 89% nauczycieli kontynuowało zatrudnienie z roku poprzedniego, co wskazuje na stabilność, ale też ograniczoną wymianę pokoleniową.
- Istnieje zróżnicowanie demograficzne i strukturalne – w zależności od branży występują różnice w wieku, płci i poziomie kwalifikacji (np. dominacja mężczyzn w zawodach technicznych, kobiet w usługowych).

Zauważalny jest brak systemowych możliwości doskonalenia – w wielu zawodach nie istnieją studia podyplomowe ani szkolenia umożliwiające zdobycie uprawnień pedagogicznych do nauczania określonego zawodu.

Występuje niedobór kadry w wybranych zawodach i koncentracja placówek w dużych miastach prowadzą do ograniczonej dostępności kształcenia w mniejszych powiatach.

- Problemy wskazywane przez nauczycieli obejmują m.in. nadmierną biurokrację, niedostateczne wyposażenie pracowni, niewystarczające wsparcie w kontaktach z pracodawcami i brak aktualnych materiałów dydaktycznych.

Ocena merytoryczna

Analiza publikacji *Portret nauczycieli zawodu (edycja 2024)* pozwala stwierdzić, że opracowanie charakteryzuje się wysokim poziomem merytorycznym, rzetelnością metodologiczną oraz dużą wartością poznawczą i praktyczną. Autorzy umiejętnie połączyli dane ilościowe z analizą kontekstową, tworząc spójny obraz kondycji kadry kształcenia zawodowego w Polsce. Wprowadzenie jednolitej struktury opisu zawodów i zastosowanie podejścia porównawczego nadaje raportowi charakter analizy systemowej, a nie wyłącznie statystycznej.

Publikacja prezentuje kompleksowe ujęcie tematu – od danych ogólnopolskich po analizy regionalne i branżowe. Wysoko należy ocenić także przejrzystość układu raportu oraz klarowny język, który sprawia, że dokument jest przystępny nie tylko dla badaczy, ale także dla praktyków edukacji, samorządów i administracji oświatowej.

Szczególną wartość dodaną stanowi możliwość analizy danych w ujęciu powiatowym, co pozwala na precyzyjne diagnozowanie lokalnych potrzeb kadrowych oraz planowanie polityki oświatowej na poziomie terytorialnym. Raport ma więc duży potencjał aplikacyjny — może być wykorzystywany zarówno w planowaniu strategicznym, jak i w działaniach operacyjnych, takich jak rekrutacja, doskonalenie nauczycieli czy rozwój sieci szkół branżowych. Może być wykorzystywany przez kuratoria, JST, ośrodki doskonalenia nauczycieli oraz ministerstwa przy planowaniu polityki kadrowej i edukacyjnej.

Uwagi krytyczne

Pomimo wysokiej wartości merytorycznej i kompleksowego charakteru raportu, analiza ujawnia również pewne ograniczenia i obszary wymagające pogłębienia w przyszłych edycjach. Uwag tych nie należy traktować jako zarzutów wobec opracowania, lecz jako wskazania kierunków doskonalenia narzędzia badawczego i analitycznego, które ma stać się filarem systemowego monitoringu kształcenia zawodowego. Ich uwzględnienie mogłoby dodatkowo zwiększyć użyteczność raportu w planowaniu polityki edukacyjnej oraz w zarządzaniu kadrami oświatowymi. Najważniejsze kwestie wymagające dalszej refleksji obejmują:

- Potrzebę pogłębionej analizy przyczyn braku dopływu nowych kadr (np. barier finansowych, prestiżu zawodu, warunków pracy).
- W niewystarczającym stopniu zaprezentowano perspektywę nauczycieli praktycznej nauki zawodu, których sytuacja zawodowa i potrzeby różnią się od nauczycieli teoretycznych.
- Dane z SIO, jak zauważają sami autorzy, nie zawsze odzwierciedlają realny stan kadry – szczególnie w zawodach rzadkich lub interdyscyplinarnych, gdzie występują klasy wielozawodowe i niestandardowe formy zatrudnienia.

Publikacja ma charakter przede wszystkim diagnostyczny, z ograniczoną liczbą rekomendacji o charakterze strategicznym lub operacyjnym.

Rekomendacje dla polityki edukacyjnej

Analiza zawarta w raporcie *Portret nauczycieli zawodu (edycja 2024)* jednoznacznie wskazuje, że utrzymanie i rozwój jakości kształcenia zawodowego w Polsce wymaga działań o charakterze systemowym. Obecny stan kadry nauczycieli zawodu – starzejącej się, nierównomiernie rozmieszczonej i pozbawionej dostępu do spójnego systemu doskonalenia – stwarza ryzyko pogłębiania się luki kompetencyjnej w obszarze edukacji zawodowej. Dlatego konieczne jest opracowanie długofalowej strategii rozwoju kadry kształcenia zawodowego, obejmującej zarówno wsparcie nowych nauczycieli, jak i wzmacnianie potencjału tych już pracujących w systemie.

Poniżej przedstawiono kluczowe rekomendacje wynikające z analizy raportu:

- Wzmocnienie systemu kształcenia i doskonalenia nauczycieli zawodu – tworzenie programów studiów podyplomowych i kursów kwalifikacyjnych dla zawodów, w których nie istnieje żadna oferta.
- Zwiększenie atrakcyjności zawodu nauczyciela praktycznej nauki zawodu poprzez elastyczne formy zatrudnienia, wyższe wynagrodzenia i ścieżki awansu dostosowane do doświadczenia branżowego.
- Zintegrowanie danych SIO z bazami rynku pracy w celu monitorowania rzeczywistego zapotrzebowania na kadry edukacyjne w poszczególnych branżach.
- Rozwój partnerstw szkół z przedsiębiorstwami, które mogą wspierać kształcenie praktyczne i ułatwiać transfer wiedzy technologicznej.
- Systemowe wsparcie młodych nauczycieli – mentoring, sieci współpracy, programy adaptacyjne.
- Utrwalenie cykliczności raportu – publikacja corocznych edycji „Portretu nauczycieli zawodu” powinna stać się stałym elementem monitoringu edukacji zawodowej.

Podsumowanie

Publikacja *Portret nauczycieli zawodu (edycja 2024)* stanowi ważny i potrzebny głos w dyskusji o przyszłości kształcenia zawodowego w Polsce. Opracowanie to nie tylko rzetelnie diagnozuje aktualny stan kadry nauczycielskiej, lecz także wskazuje kierunki działań niezbędnych do utrzymania konkurencyjności polskiego systemu edukacji zawodowej w kontekście przemian technologicznych, demograficznych i gospodarczych.

Z perspektywy systemowej raport wnosi cenny wkład w budowanie zintegrowanego systemu monitorowania kadry oświatowej. Może stanowić fundament dla opracowania długofalowej strategii rozwoju nauczycieli kształcenia zawodowego, powiązanej z polityką rynku pracy, transformacją cyfrową oraz reformą szkolnictwa branżowego. Jego wyniki wskazują na konieczność powiązania polityki edukacyjnej z planowaniem gospodarczym oraz z instrumentami finansowymi wspierającymi modernizację szkolnictwa zawodowego.

W wymiarze unijnym publikacja wpisuje się w cele i rekomendacje dokumentów strategicznych takich jak Europejski Obszar Edukacji (European Education Area), Agenda na rzecz umiejętności (European Skills Agenda) oraz inicjatywa VET for the Future of Work. Wyniki raportu mogą być bezpośrednio wykorzystane przy projektowaniu działań w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego Plus (EFS+), Funduszu Sprawiedliwej Transformacji (FST) oraz w programach Erasmus+ i Europejskiego Roku Umiejętności. Raport potwierdza, że kluczowym wyzwaniem dla Polski – podobnie jak dla innych krajów UE – jest odmłodzenie kadry nauczycieli zawodu, podnoszenie ich kompetencji cyfrowych i branżowych oraz rozwój partnerstw edukacyjno-przemysłowych.

W ujęciu regionalnym dane przedstawione w publikacji pokazują znaczne zróżnicowanie terytorialne w dostępie do nauczycieli zawodu oraz w ofercie kształcenia branżowego. Wynika z tego potrzeba zróżnicowanego podejścia do polityki oświatowej w poszczególnych województwach, z uwzględnieniem specyfiki lokalnych rynków pracy, struktury gospodarczej regionów i dostępności instytucji doskonalenia nauczycieli. Raport może zatem stanowić narzędzie analityczne dla samorządów wojewódzkich, wspierające tworzenie regionalnych strategii edukacyjnych i kadrowych.

Z kolei na poziomie lokalnym raport dostarcza cennego materiału dla jednostek samorządu terytorialnego, dyrektorów szkół branżowych i centrów kształcenia zawodowego, umożliwiając im lepsze planowanie zatrudnienia, rozwoju pracowni dydaktycznych oraz współpracy z pracodawcami. Dane w układzie powiatowym pozwalają identyfikować luki kadrowe i przewidywać przyszłe potrzeby w zakresie kwalifikacji zawodowych.

Podsumowując, *Portret nauczycieli zawodu (edycja 2024)* to opracowanie o strategicznym znaczeniu dla modernizacji polskiego systemu kształcenia zawodowego. Wpisuje się ono w europejskie dążenia do wzmocnienia roli edukacji zawodowej jako kluczowego elementu gospodarki opartej na wiedzy i kompetencjach. Publikacja ta powinna stać się punktem odniesienia dla decydentów, samorządów i instytucji edukacyjnych przy planowaniu działań na rzecz zrównoważonego rozwoju kadry nauczycieli zawodu — od poziomu krajowego, przez regionalny, po lokalny.

dr Krzysztof Franciszek Symela
Łukasiewicz – Instytut Technologii Eksploatacji

Konferencja naukowa 2026. Kapitał ludzki w przedsiębiorstwie i gospodarce. Perspektywa interdyscyplinarna. 27–29.05.2026 Międzyzdroje – zapowiedź

Organizatorem VI Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej „Kapitał ludzki w przedsiębiorstwie i gospodarce – perspektywa interdyscyplinarna” jest Katedra Zarządzania Kapitałem Ludzkim Uniwersytetu Szczecińskiego. Konferencja odbędzie się dniach 27–29 maja 2026 r. w Międzyzdrojach.

Konferencja adresowana jest do zróżnicowanego spektrum przedstawicieli różnych subdyscyplin z wielu obszarów naukowych, których łączy szeroko pojęta kategoria

kapitału ludzkiego. To unikalny wyróżnik koncepcji merytorycznej tego przedsięwzięcia naukowego. Organizatorzy Konferencji przyjmują perspektywę interdyscyplinarną.

W taką koncepcję mogą się wpisać, poza przedstawicielami subdyscyplin zarządzania zasobami ludzkimi i ekonomii

pracy, także przedstawiciele środowisk naukowych koncentrujących się na problematyce psychologii, socjologii czy pedagogiki pracy, a także ergonomii czy etyki biznesu. Tego rodzaju konferencja może więc stać się okazją do bliższego poznania się środowisk, które zapewne z odmiennych punktów widzenia, ale koncentrują się na badaniu podobnych kategorii analitycznych.

Głównym celem tej inicjatywy jest stworzenie forum wymiany wiedzy oraz rezultatów badań, poglądów i doświadczeń w wymienionych obszarach oraz bardzo szeroka integracja środowisk naukowych i praktyków biznesu zainteresowanych współczesnymi wyzwaniami dla zarządzania zasobami ludzkimi i gospodarowania kapitałem ludzkim. Jesteśmy przekonani, że konferencja stworzy dobry klimat do wielowymiarowej, interdyscyplinarnej dyskusji naukowej i przyniesie wymierne efekty w postaci konstruktywnych wniosków i rekomendacji dotyczących szeroko pojętego kapitału ludzkiego.

Zakres tematyczny

- Zarządzanie zasobami ludzkimi (zatrudnianie i zwalnianie, ocenianie, motywowanie, wynagradzanie, coaching i szkolenie, utrzymanie pracowników, planowanie ścieżki kariery, strategie personalne, dysfunkcje i patologie w sferze personalnej, międzynarodowe zarządzanie zasobami ludzkimi).
- Elastyczne zarządzanie kapitałem ludzkim (elastyczność czasu pracy i zatrudnienia, praca zdalna, modele kompetencyjne, pomiar efektywności działań personalnych i controlling personalny, zarządzanie różnorodnością, zarządzanie osobami z niepełnosprawnościami, work-life balance, zarządzanie talentami).

- Zachowania organizacyjne (grupy i zespoły, zarządzanie zmianą, konflikt i negocjacje w organizacji, komunikacja w organizacji, przywództwo, kultura organizacyjna).
- Rynek pracy (bezrobocie, zatrudnienie, samozatrudnienie, bierność zawodowa, uwarunkowania demograficzne, migracje i mobilność, zdrowie, polityka rynku pracy, marka pracodawcy).
- Pedagogika pracy i ekonomika edukacji (edukacja zdalna, praktyki edukacyjne, kompetencje, edukacja ekonomiczna, efektywność kształcenia, system edukacyjny, kształcenie ustawiczne, zarządzanie wiedzą).
- Psychologia pracy. Socjologia pracy. Wartości w organizacji (etyka w biznesie, kapitał społeczny, zaufanie w organizacji, relacje organizacyjne).
- Nierówności społeczno-ekonomiczne (dyskryminacja i wykluczenie społeczne, jakość życia, ubóstwo). Polityka rodzinna i społeczna.
- Ergonomia (ergonomia stanowiska pracy, ergonomia jako wiedza interdyscyplinarna).
- Prorodzinne zarządzanie kapitałem ludzkim, etos pracy.
- Sztuczna inteligencja w naukach społecznych.

Karolina Deryńska
Łukasiewicz – Instytut Technologii Eksploatacji

Kongres Kariery 2025. 18–19 listopada, Kraków

Kongres Kariery 2025 to ogólnopolska platforma rozwoju edukacji zawodowej i wspierania młodzieży w świadomym wyborze ścieżki kariery – miejsce, w którym edukacja spotyka się z innowacją, a teoria z praktyką. To wydarzenie dla wszystkich, którzy dbają o przyszłość zawodową młodego pokolenia, zarówno uczniów szkół branżowych, jak i liceów ogólnokształcących.

18–19 listopada 2025 roku Kraków zamieni się w centrum debaty o nowoczesnym szkolnictwie branżowym w Polsce. Eksperti edukacyjni, liderzy biznesu, przedstawiciele organizacji branżowych, samorządów i instytucji publicznych spotkają się, by wspólnie wypracować rozwiązania, które przygotowują młode pokolenie do wyzwań dynamicznego rynku pracy. Kongres Kariery 2025, organizowany przez Fundację Instytut Pracy i Kariery pod Patronatem Honorowym Krajowej Izby Gospodarczej – Komitetu Edukacji Zawodowej, to największe w Polsce wydarzenie poświęcone nowoczesnemu kształceniu zawodowemu. Jego motto – „Przyszłość

zawodowa zaczyna się od partnerstwa” – podkreśla, że sukces edukacji branżowej zależy od ścisłej współpracy szkół, pracodawców i instytucji publicznych. To wydarzenie, które łączy inspirację z praktyką, dyskusję z działaniem, stawiając Kraków w roli kluczowego centrum innowacji edukacyjnych i partnerstw, które będą kształtować rozwój kariery zawodowej młodych Polaków na kolejne lata.

Pierwszy dzień – debaty, sesje i wieczór integracyjny

Rozpoczynamy od eksperckich debat o współpracy szkół branżowych z pracodawcami oraz paneli poświęconych kompetencjom przyszłości i innowacjom w edukacji. Trzy równoległe sesje tematyczne pozwolą uczestnikom zgłębić zagadnienia: mobilności młodzieży, kształcenia dualnego i dobrych praktyk edukacyjnych. Wieczorem odbędzie się koncert i ekskluzywny bankiet integracyjny, stwarzając doskonałą okazję do networkingu i wymiany doświadczeń w inspirującej atmosferze.

Drugi dzień – Gala Inspirator Kariery i sesje tematyczne

Uroczysta Gala Inspirator Kariery uhonoruje osoby i instytucje, które zmieniają oblicze edukacji zawodowej. Dodatkowo uczestnicy wezmą udział w sesjach poświęconych nowym technologiom, sztucznej inteligencji oraz przygotowaniu młodych ludzi do rynku pracy.

Dla kogo jest Kongres?

Kongres Kariery 2025 jest dedykowany:

- Nauczycielom i dyrektorom szkół branżowych, kształtującym przyszłość zawodową uczniów zdobywających kwalifikacje zawodowe.
- Dyrektorom i nauczycielom liceów ogólnokształcących, wspierającym swoich uczniów w świadomym wyborze kariery i przygotowaniu do rynku pracy.
- Przedstawicielom przedsiębiorstw, inwestującym w rozwój kompetencji przyszłych pracowników.
- Dyrektorom Branżowych Centrów Umiejętności i Ochotniczych Hufców Pracy, tworzącym nowoczesne ścieżki edukacyjne i zawodowe.
- Instytucjom edukacyjnym i organizacjom branżowym, wspierającym innowacje i dobre praktyki w edukacji zawodowej.

oraz wszystkim, dla których przyszłość młodego pokolenia jest priorytetem.

*dr Krzysztof Franciszek Symela
Łukasiewicz – Instytut Technologii Eksploatacji*

Relacja z XXXV Konferencji Szkoleniowej „Zmiany a doradztwo zawodowe” Stowarzyszenia Doradców Szkolnych i Zawodowych RP (26–27 września 2025 r.)

Stowarzyszenie Doradców Szkolnych i Zawodowych RP zorganizowało jubileuszową, XXXV edycję konferencji szkoleniowej, która w dwóch intensywnych dniach połączyła wystąpienia ekspertów, prezentacje dobrych praktyk oraz cykl warsztatów opartych na grach szkoleniowych. Wydarzenie zgromadziło doradców zawodowych, nauczycieli, trenerów, przedstawicieli instytucji publicznych i partnerów rynku pracy, akcentując rolę doradztwa zawodowego w czasach dynamicznych zmian technologicznych i społecznych.

Program otworzyły rejestracja i spotkania networkingowe, po których nastąpiło oficjalne rozpoczęcie i wystąpienia partnerów Konferencji. Głos zabrał m.in. **Marcin Wąsik-Wiszniewski** (Warszawski Instytut Bankowości). Zaprezentowano laureatów OTK 2024 i konkursu „**Niebanalnie o doradztwie 2025**” (m.in. projekt „Nie tylko RPG. XVI OTK w Kielcach” autorstwa **Zbigniewa Brzezińskiego** i **Karoliny Cygan-Bogusz**) oraz dwa materiały wideo: **Szkoły Podstawowej im. św. Urszuli Ledóchowskiej w Drawskim Młynie** i **Powiatowego Urzędu Pracy w Gliwicach**.

Część merytoryczną otworzył **blok wystąpień strategicznych**, który zarysował ramy zmian systemowych, kierunki praktyki doradczej oraz narzędzia wsparcia w pracy z klientem. W kolejnych referatach:

- **Marcin Marciniak-Mierzejewski** (Zespół ds. Zmian w Systemie Edukacji, Instytut Badań Edukacyjnych) w wystąpieniu *Od profilu do zmian w systemie edukacji* zaprezentował założenia reform przygotowywanych przez Zespół ds. Zmian w Systemie Edukacji, wskazując na potrzebę silniejszego powiązania kształcenia z potrzebami rynku pracy. Podkreślił znaczenie współpracy pomiędzy szkołami, samorządami i partnerami społecznymi oraz rolę doradztwa zawodowego w procesie wdrażania nowego modelu edukacji kompetencyjnej.

- **Aleksandra Mięczakowska** (Ośrodek Rozwoju Edukacji) przedstawiła aktualne działania ORE w zakresie kształcenia zawodowego i doradztwa zawodowego, akcentując rozwój zasobów cyfrowych, szkolenia dla doradców zawodowych oraz wdrażanie jednolitego standardu usług doradczych w szkołach. Jej wystąpienie stanowiło praktyczne dopełnienie perspektywy systemowej zaprezentowanej przez IBE.
- **Jacek Brzeziński** (Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej) omówił kluczowe zmiany wprowadzone Ustawą z dnia 20 marca 2025 r. o rynku pracy i służbach zatrudnienia. Zwrócił uwagę na poszerzenie dostępu do usług poradnictwa zawodowego dla osób niezarejestrowanych w urzędach pracy oraz na znaczenie nowego modelu wsparcia doradczego, opartego na elastyczności i indywidualnym podejściu do klienta.
- **Jaana Kettunen** (IAEVG; FIER, Uniwersytet w Jyväskylä) w prelekcji *Changes in Consulting – World* (w języku angielskim) przedstawiła globalne tendencje w doradztwie zawodowym, koncentrując się na wykorzystaniu technologii informacyjno-komunikacyjnych oraz rozwoju kompetencji cyfrowych doradców zawodowych. Zaprezentowała także przykłady rozwiązań wdrażanych w krajach nordyckich, wskazując ich potencjał adaptacyjny dla systemów krajowych.

- **Eliza Gryszko** (Fundacja Inicjatyw Społeczno-Ekonomicznych) w wystąpieniu *Innowacje społeczne – źródło narzędzi służących zmianie* omówiła koncepcję ekosystemu innowacji społecznych oraz przykłady projektów wspierających aktywizację zawodową osób dorosłych. Zaprezentowała gotowe rozwiązania dla doradców zawodowych, które mogą być stosowane w obszarze reskillingu, upskillingu i rozwoju kompetencji przyszłości.
- **Sylwia Korycka-Fortuna** (Krajowe Centrum Europass & Euroguidance, Krajowy Zespół Ekspertów ds. Kształcenia i Szkolenia Zawodowego EVET) w referacie

Zmiana: od kryzysu do działania skupiła się na psychologicznym aspekcie procesu zmiany zawodowej. Przedstawiła strategie towarzyszenia klientom w momentach zawodowego przełomu, podkreślając znaczenie pracy na emocjach, budowania poczucia sprawczości i rozwijania motywacji wewnętrznej.

- **Magdalena Gliniecka** w wystąpieniu Doradztwo zawodowe w kryzysie psychicznym zaprezentowała metody i narzędzia wspierające doradców w pracy z osobami doświadczającymi trudności emocjonalnych. Zwróciła uwagę na potrzebę holistycznego podejścia do klienta oraz integracji wiedzy psychologicznej z praktyką doradczą.
- **Mirosław Żurek** (Sieć Badawcza Łukasiewicz – Instytut Technologii Eksploatacji) zakończył blok prezentacją Branżowe Centra Umiejętności a doradztwo zawodowe, ukazującą na przykładzie BCU nr 2 w Radomiu potencjał centrów jako nowej przestrzeni dla rozwoju doradztwa branżowego i praktycznego uczenia się. Wskazał, że Branżowe Centra Umiejętności mogą stać się pomostem między edukacją a przemysłem, wspierając proces planowania kariery opartej na rzeczywistych potrzebach gospodarki.

Wieczorem uczestnicy skorzystali z **warsztatów fakultatywnych** (do wyboru): RPG „Z jaskini na szczyt” (Z. Brzeziński, K. Cygan-Bogusz), Coaching w pracy z klientem w kryzysie (M. Gliniecka) oraz **Komunikacja w ujęciu analizy transakcyjnej** (A. Rutkowska).

Drugi dzień – sygnowany marką **graszkoleniowa.pl** – poświęcono **edukacyjnym grom i symulacjom**. Po krótkim wprowadzeniu odbyły się trzy **sesje warsztatowe** (z przerwami na networking i wystawę gier). Uczestnicy rotacyjnie brali udział w warsztatach (po 16 osób na grupę):

- **„Laboratorium konfliktu” – Wiktor Wołoszko**: gra symulacyjna doświadczania typów konfliktu i metod ich rozwiązywania; zastosowania m.in. w AC/DC i treningu negocjacyjnym.

- **„Business PLAY” – Przemysław Rajchel:** planszowa symulacja zarządzania firmą (strategia, finanse, prawo pracy, negocjacje); narzędzie oparte na experiential learning (cykl Kolba).
- **„Diverse Minds” – Masza Rajchel:** gra o zarządzaniu różnorodnością (wiekiem, kulturą) i budowaniu inkluzywnych zespołów; korzyści: empatia, komunikacja, innowacyjność.

Finał konferencji stanowiło **podsumowanie i losowanie nagród**.

Reasumując, konferencja pokazała aktualne **przecięcia polityk publicznych, doradztwa zawodowego i rozwoju kompetencji**. Wątki reform prawnych (rynek pracy, usługi PSZ), **globalnych trendów poradnictwa** (IAEVG), **innowacji społecznych** (FISE), **zdrowia psychicznego w procesie doradczym** oraz **wykorzystania gier** w edukacji dorosłych spinały program, oferując doradcom zawodowym gotowe narzędzia i inspiracje do pracy z klientami w zmianie.

Szczególnie wybrzmiała perspektywa **praktycznych metod**: RPG w doradztwie zawodowym, symulacje menedżerskie, gry o różnorodności – jako **efektywne formy uczenia się przez doświadczenie**, zwiększające motywację, refleksję i transfer wiedzy do pracy.

*Tomasz Magnowski, dr Mirosław Żurek,
Stowarzyszenie Doradców Szkolnych i Zawodowych RP*